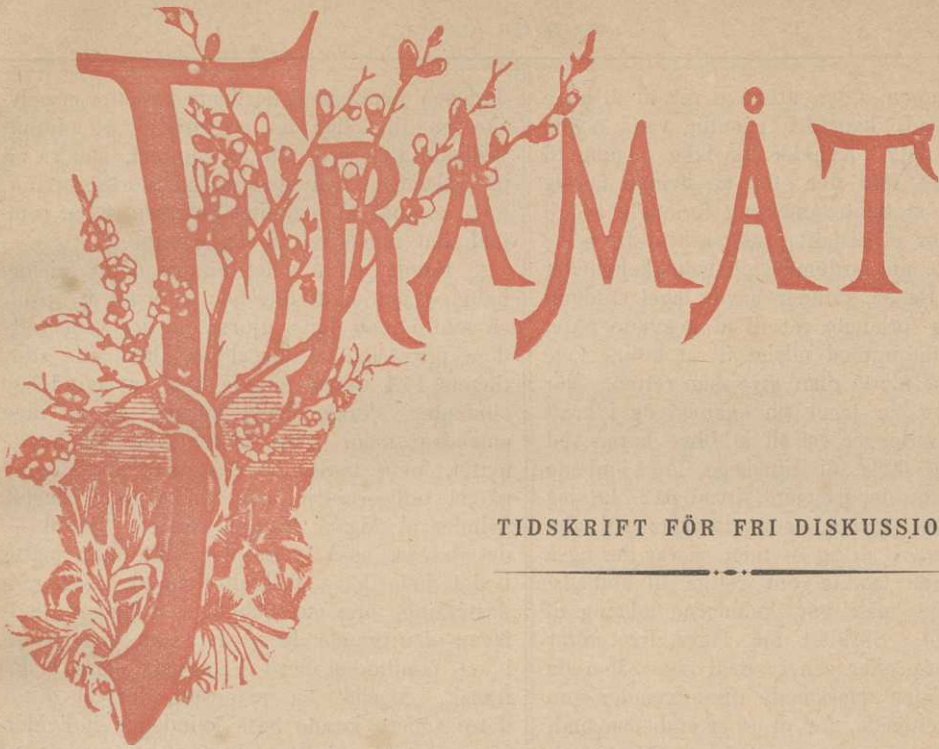




Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.





TIDSKRIFT FÖR FRI DISKUSSION.

Döm ingen ohörd. ☉ Genom skäl och motskäl bildas öfvertygelser. ☉ Fri talan.

N:o 3.

Ansvarig utgifvare och
redaktör
Alma Breinholm-Åkermark.

1 Februari

Pris: Kr. 3,50 pr år.
Tredje årgången.

1888.

Stemmeret for Kvinder.

Efter den norske grundlov er stemmeberettigede i Norge alle nuværende og forhenværende embedsmænd, alle ejere og lejere på længere tid end fem år af jord, alle købstadsborgere m. fl., hvortil så kommer efter den sidste stemmerets udvidelse år 1884, alle, som for det sidst forløbne år har betalt direkte skat, til stat eller kommun efter en antagen indtægt af 500 kr. på landet og 800 kr. i byerne. Denne sidste bestemmelse er den vigtigste og sluger de fleste af de andre, ældre bestemmelser.

På dette grundlag er det værdt at se på beføjelsen af at give kvinder-stemmeret — og då de svenske bestemmelser, jo ikke er så meget forskellige, fra vore, kan grundlaget også godt benyttes for en opsats om denne sag i et svensk tidsskrift. Ganske vist arbejdes

der fraa »det rene venstres» side ihærdig på indførelsen af almindelig stemmeret for mænd, men da sagen ikke blot har højre, men også det moderate, regeringsvenlige venstre imod sig, har den des værre for tiden små udsigter.

»Stemmeberettigede er de norske borgere, som — er eller har været embedsmænd» Nu er i de senere år adgangen til universitetet og dets examina åbnet for kvinder. Hvad skal man nu gøre overfor den skare af kvinder, som er på vejen til embedsexaminer, når de en gang har fået dem? Skal man tvinge dem til at nøje sig med at være sagførere, privatlæger, privatlærere, eller vil man åbne dem adgang til at blive embedsmænd? Den simpleste konsekvens synes at måtte tilsi det sidste. Ret til at tage

Alma Breinholm-Åkermark

embedsexamen, uden at have ret til at blive embedsmænd, kan der egentlig være nogen mening i det? Kvinder fik ikke adgang til universitetet, før der stod en kvinde færdig til at tage studentexamen og forlangte ret til det; overfor et sådant praktisk krav fra selve livet, måtte alle fordomme og betænkeligheder give sig. Da så kvinder havde taget studentexamen og forlangte ret til at begynde på et embedsstudium med udsigt til at kunne tage examen, så måtte man give dem retten. Når nu kvinder har taget sin examen og i kraft af denne forlanger ret til at blive lærer ved en offentlig skole, distriktslæge, få et embede i et regerings-departement, hvad så? Ja, jeg ved, der er mange, som tænker: nej, det skridt tager vi aldrig — men så var der også mange, som tænkte om retten til embedsexamen, da man gav kvinderne adgang til universitetet. Skridtet må tages, livet fører det tidligere eller senere med sig. Men da må man enten anerkende disse kvinder som stemmeberettigede, for di de er embedsmænd, eller også må man nægte dem stemmeret, uagtet de er embedsmænd. I første tilfælde har man anerkendt den kvindelige stemmeret, i princippet anerkendt, at det er ikke kønnet, der skal være det afgørende for at få de fulde rettigheder i staten, og er først princippet anerkendt, går det øvrige af sig selv. I andet tilfælde derimod kommer man ind på den store besynderlighed, som der nu er i vort offentlige liv, at man på alle kanter åbner kvinderne adgang til oplysning og stillinger i lighed med mændene, bryder altså over hele linjen på den gamle tankegang om »kvindens virken i det skjulte», slår støtterne, den ene efter den anden bort under sin egen betragtning af det gavnlige og naturnødvendige i den nedarvede stilling, kvinderne har i samfundet — og så tror man det muligt overfor kravet på kvindernes fulde ret i samfundet at kunne dukke sig med afblegede, pjaltede rester af argumenter, der oprindeligt er ført frem mod hele kvindesagen, alle kvindelige rettigheder, de iberegne der forlængst er afgjorte kændsgæringer, som ingen længere ytrer en stavelse imod.

Nej, skridtet må tages, på den ene eller den anden kant, vil misforholdet blive for stort, enten det misforhold, at kvinder med embedsexamen med første karakter og med anerkendt duelighed som læge, jurist eller filolog ikke kan få det embede, som en måske un-

derlegen mand med dårligere karakter er selvskreven til, eller det misforhold, at adjunkt Wilhelm Petersen, 29 år gammel, kan gå ud på valgdagen og stemme på stortingsmand, men adjunkt Wilhelmine Petersen, 43 år gammel, har ingen ret til det samme.

Hadde man villet hindre dette misforhold og det deraf følgende krav for at opstå, så måtte man have gjort som den velærværdige præstemand, der allene blandt alle stortingets 114 mænd stemte mod, at kvindelige studenter skulde have adgang til at tage embedsexamen. Dog, heller ikke det havde nyttet, man måtte have stanset udviklingen på et tidligere trin, man måtte have nægtet kvinder al adgang til universitetet. Skönt — det havde også været for sent, man måtte i det hele have forbudt dem al højere undervisning, alle selvstændige stillinger undtagen den gamle hævdede, som guvernante i en familie at lære Familjens døtre tysk, fransk, engelsk og pianospil, for at disse døtre senere kunde lære kvindelige individer af den næste slægt tysk, fransk, engelsk og pianospil, og så videre i al uendelighed. Men har man en gang begyndt at fragå de gode, gamle principer om den sande kvindelighed, så får man tage følgerne. Verden er ikke anderledes.

»Stemmeberettigede er de norske borgere, som — — — på landet ejer matrikuleret jord», heder det så videre i vor grundlov. Men rundt omkring i vort land sidder der en mængde ugifte kvinder, fornemmelig enker, som ejer sin gård, men som formodentlig ikke er »norske borgere», for stemmeberettigede er de ikke. At de ikke en gang har kommunal-stemmeret, så de må betale alle sine skatter til kommunen uden at få være med at bevilge dem og uden at få være med at udligne dem, men er aldeles overladte til mændenes vilkårlighed, uagtet de mangededs hører med til de største skatteydere, er et misforhold så skrigende, at man nu endelig for alvor er begyndt at tænke på deres kommunale stemmeret. Men at en sådan tanke i det hele er kommet op, det skyldes visserlig for en stor del det krav på kvinders politiske stemmeret, der har rejst sig. Det er så bekvemt, så beroligende for en ængstet samvittighed at kunne sige: nej, en så radikal og fremfor alt så ukvindelig forholdsregel som at lade de bly, i stille huslighed opdragne, med det virkelige livs barske vilkår ubekendte gårdmands-enker

möde frem til stortingsvalg, det går vi aldrig med på; men derimod er der noget i dette, at de bör have kommunal-stemmeret; ja, »kvinden» — den slags folk taler altid om »kvinden» i enkelttal — er endog udmærket skikket for skole- og fattigvæsen, hendes af naturen bløde hjærte og barnlige sind gör hende velskikket dertil, og desuden er det så kedeligt og brydsomt at være fattigtilsynsmand, så det har vi intet imod at kvinderne får del i.

Nu vel, lad det komme, det er bare godt. Men også her vil de slemme konsekvenser; livets egen logik, snart være på færde, og ikke bare de ugifte kvinder med jord, men også böndernes hustrur vil snart lære at spørge, hvad mening der kan være i at udelukke dem fra statsborgerlig stemmeret, når man har fundet det både retfærdigt og nyttigt at give dem kommunal. Man får huske på, at der blandt bönderne nu findes en mængde unge kvinder, som, væsentlig gennem folkehøjskolerne, har lært at tænke, som er optagne af og ivrig med i sit lands offentlige interesser, og som kender fru Collett, fru Edgren, Björnson, Ibsen og Kieland på sine fingre. De blir gifte, oftest med mænd af samme livssyn og med samme interesser, de optager en ny slægt, der fra ungdommen af indsuger nutidens frigørende tanker, og så tror man disse mödre og disse døtre vil finde det i sin orden, at de intet skal have at sige i statens forhold, at de skal nøje sig med et andethåndsförhold, der mangan gang, i alfald for de ugiftes vedkommende, ikke en gang er noget slags förhold? På landet, blandt bönderne er hustruen oftest en ligeså vigtig person som manden, intet vigtigt göres uden efter samråd mellem dem begge, deres gærning er delt, men den knytter sig i lige høj grad til gården — hans til ager og eng, hendes til fjös og melkestel, de er i langt højere grad end de fleste andre stænders ægte folk, foruden ægte folk også et kompagniskab om en fælles forretning, et firma. Man tænke sig nu den ene af disse kompagnoner, hustruen, have afrystet århundredens slöhed og interesselöshed og stå der med kravet på at få være med i at afgöre sit fædrelands offentlige sager, og man skal indrömmе, at her er betingelser tilstede for, at dette krav vil blive forstået og imödekommet. For min del sætter jeg derfor også mit bedste håb om en vordende reform i denne retning

til en voksende frisindet oplysning blandt böndernes unge mænd og kvinder.

Så heder det videre i vor grundlov: »Stemmeberettigede er de norske borgere, som — — — er köbstadborgere eller i köbstad ejer gård eller grund, hvis værdi i det mindste er 600 kronor. Kan man nu tænke sig noget så meningslöst, som at det eneste, der gör forskel i denne kategori, er könnet? Når en mand handlar med garn og töjer, da er han stemmeberettiget, fordi han handler med garn og töjer, men når en kvinde handlar med garn og töjer, da er hun ikke stemmeberettiget. Når en mand har udsalg af skotøj, som han forarbejder på en symaskine, da har han stemmeret, men når en kvinde har udsalg af strømper, som hun forarbejder på en strikmaskine, da har hun ikke stemmeret. Gives det virkelig mere forståelse på statssager at sy sko end at strikke strømper? Væg i væg bor der to kolonialvare-handlere, hr Olsen og fröken Hansen. De sælger begge sukker og kaffe, og hr Olsen har stemmeret, fröken Hansen har det ikke. Hvad er den psykologiske eller fysiologiske årsag til, at salget af sukker og kaffe gör hr Olsen skikket til hvert tredje år at møde op ved valgurnen og afgive sin allerhöjeste förmening om konservatisme eller liberalisme, frihandel eller protektionisme, medens fröken Hansens sukker- og kaffesalg ikke över den fjerneste indflydelse på hende i denne samme retning? Er det virkelig könnet, det her kommer an på? Det skulde vel ikke tilfældigvis være gammel, indgroet fordom det hele? Eller hr Olsen er en gammel ungkarl, der lever af at bortleje sin gård, fröken Hansen er en gammel jomfru, der gör det samme. Sig mig, o, sig mig: hvorfor har gamle Olsen stemmeret, men ikke gamle fröken Hansen? Er det, for at hun ikke skal miste sin kvindelighed?

Alle de ovenfor nævnte grundlovsbestemmelser hörer til de äldste, oprindelige regler for stemmeretten her tillands. Netop fordi de knytter stemmeretten til en indvortes stilling, som embedsmænd, gårdbruger, handlende, håndværker o. s. v., er de oplysende. De viser, man tænkte sig, at denne selvhjulpne stilling gav sikkerhed for, at retten til at stemme ikke vilde misbruges, og at der, hvor den fornödne politiske indsigt og interesse manglede — og hvor gjorde den ikke det i 1814? — der vilde nok selve retten til at være med, selve anledningen til

at kunne stemme, dersom man blot vilde, efterhånden have de stemmeberettiges forståelse og øge deres interesse for at være med, Og rigtigheden af dette har jo erfaringen for længe siden godtgjort. De, der i 1814 var alt andet end modne samfundsklasser, de er for længe siden blevet det.

Men denne samme erfaring skulde man også gøre sig tilgode overfor kvindernes stemmeret. Mange er jo nemlig de, der ikke i og for sig har noget imod denne sag, men som mener, kvinderne er ikke modne, man får vente, til de blir det og derfor selv i større antal end nu kræver stemmeret. Tænk, om man havde sagt dette i 1814, da skulde man have fået se et dejligt syn; man havde vel så omtrent ikke fået andre stemmereberettigede end embedsmænd og grosse-rere. Mener man virkelig, at kvindernes stemmeret er retfærdig, og at den vil tilføre samfundet væsentlige fordele, da må man også se til at forstå, at selve den ting at have retten er den eneste, eller i alfald den vigtigste, opdragende og modnende magt. Fik kvinderne i dette øjeblik stemmeret, vilde det visselig vare adskillig lang tid, inden mængden af dem benyttede sig af sin ret, aldeles på samme måde, som det i vor frie forfatnings første dage gik med mændene; men efterhånden vilde forholdet her som der rette på sig. Det gælder her om nogensteds ellers, at man må gå i vandet, før man kan lære at svømme.

Når da stemmeretten altså efter den sidste grundlovsforandring er blevet knyttet til en bestemt censur, så er jo meningen dermed, at vedkommende mænd betragtes som selvhjulpne og i følge sin stilling må ansees for at have så megen oplysning, at stemmeretten uden fare kan betroes dem, og tillige, at de af dem, som endnu ikke er »modne», med tiden må blive det, netop fordi rettigheden bringer dem ind i denne modenhed. Men var tankegangen med hin stemmeretsudvidelse denne, da forstår jeg ikke andet, end at netop den samme tankegang også må gøres gældende overfor kvinder i selvstændig stilling, med samme indtægt og med samme skattebyrde som de mænd, der ved grundlovsforandringen fik stemmeret; disse kvinder opfylder jo netop de samme fordringer, man dengang stillede til de nye stemmeberettigede. Hvorfor har f. eks. telegrafisten stemmeret og ikke telegrafistinden? De har samme uddannelse og samme åndelige

modenhed, de udfører den selvsamme gærning. De får — eller borde ialfald få — samme løn, staten og kommunen er i skattevejen ikke det mindste mere galant mod hende end mod ham. Man hører ofte anført som modargument, at han har værnepligt og ikke hun. Nu, for ikke at tale om, at en pukkelrygget eller halt eller nærsynet telegrafist aldeles ikke mister sin stemmeret, fordi han er kasseret som soldat, så kan man jo for at ophæve denne ulighed indføre en værnescat, der skal betaales foruden af de kasserede mænd også af kvinder indtil en vis alder; jeg er vis på, de kvinder som ønsker stemmeret, gik med glæde ind på en sådan ordning. Jeg brugte ovenfor udtrykket »kvinder i selvstændig stilling», mere fordi udtrykket er gængse, end fordi jeg på nogen måde bifalder det. Ti udtrykket indeslutter jo i sig den stiltiende forudsætning; at gifte kvinder er uselvstændige, og ganske vist, efter mange landes lovgivning, ikke mindre vort lands, er forholdet i virkeligheden et sådant. Men dels har jo samfundene afskaffet denne gammeldags elendighed, dels står de, således som vort samfund, i begreb med at gøre det, og har først de nye love virket. Ustrækkelig lang tid, trænger vel den forståelse igennem, at dersom man ikke med rette kan tale også om gifte kvinder som »kvinder i selvstændig stilling», da er denne tilstand umoralisk og nedværdigende. Men forstår man først dette, da vil man heller ikke falde på at udelukke gifte kvinder fra stemmeret mere, end man udelukker gifte mænd. Og man vil sagtens da også smile ad den patriarkaliske bekymring, hvormed man nu udmaler de opløste, sønderrevne forhold, der vil intræde udenfor ægteskaber, hvor mand og hustru er af forskellig politisk anskuelse og på valgdagen stemmer på hver sit politiske parti. For det første ligger det i sagens natur, at et sådant forhold kun sjelden vil indtræffe. Dertil lever to ægtefæller altfor meget under de samme påvirkninger og åndelige livsvilkår och arbejder sig under sit stadige samliv altfor meget sammen. Dernæst skænker man jo ikke denne ting en tanke, når man ellers skaffer et lands indbyggere frigørende rettigheder. Hvem har f. eks. hørt nogen sådan indvending blive gjort gældende mod religionsfrihed, eller hvem har villet nægte de gifte kvinder at have religion, fordi en sådan rettighed under religiøs frihed kunde føre til splid og opløsning inden ægteskabet? Og dog

ligger en sådan frygt mindst lige så nær her som inden det politiske.

Men foreløbig, indtil man har lært at agte ethvert menneskes ret som menneske och har holdt op med at være bekymret på samfundets vægne for det, der ikke vedkommer samfundet det mindste, men som de enkelte bedst klarer selv, vil vel kampen for kvindelig stemmeret væsentlig komme til at inskrænke sig til »kvinder i selvstændig stilling», og der vender jeg så tilbage til min telegrafistinde og spørger, hvorledes man dog kan forsvare at nægte hende og de mange, mange tusend andre ugifte, selvhjulpne kvinder stemmeret, når man proklamerer det som grundlag for stemmeretten, at dens indehavere skal være selvhjulpne. Man glemmer ju også her de allersimpleste konsekvenser af, at man har åbnet alle disse erhvervskilder for kvinderne. Man udruster dem også her med alle midler, alle betingelser, og så indbilder man sig, at man kaster stenen op i luften, uden at den falder ned igen.

Ja vel, men med alt dette er jo ikke spørgsmålet om kvindernes stemmeret udtømt, ti ved siden af stemmeretten står valgbarheden, og det er jo dog en ganske anderledes alvorlig sag. Ti aldrig så snart har kvinderne fået stemmeret, för de naturligvis allesammen vil på stortinget, og så har man det syn hele landet rundt, at den arme mand sidder hjemme og vugger de arme småbørn, medens konen er inde i hovedstaden og giver landet love. Hele samfundet er i opløsning, alting er stillet på hovedet, mændene er blevet kvinder og kvinderne mænd.

Ja, lad os nu se lidt sindig på sagen. Vort storting består af 114 medlemmer. Lad os nu tænke os, at kvinderne var valgbare. Vi får da vel gå ud fra, at ialfald halvdelen af de valgte vil blive mænd; ingen vil vel beskyldte mig for overdrivelse når jeg siger det. Dette udgør altså 57 kvinder. Af disse må man vel antage, at mindst halvdelen blir ugifte kvinder. Enhver kan forstå, at de ugifte vil føle mest interesse for denne sag og naturligst stille sig frem til valg. Der blir 28 gifte kvinder igen. Nu vælges der jo meget sjelden til nationalforsamlingen ganske unge folk; ialfald tör man vel gå ud fra, at mindst halvdelen af de 28 vil være så pas til års, at de ikke har småbørn. Det højeste antal kvinder, man derfor med nogensom helst grad af rimelighed kunde tænke sig

vilde löbe fra sine skrigende små ind på stortinget, var 14. Og herre gud, for disse fjorten unaturlige mödres skyld faldt da ikke samfundet overende. Jeg er bange for, vi selv nu, uden kvindelig stemmeret, har flere end 14 dårlige mödre iblandt os. Og det må jeg tilstå, som min mening, at vil först mödre löbe fra sine börn, er det bedre, de löber til stortinget end til det, de nu for tiden mangen gang löber til.

Ellers er der vist ingensomhelst grund til at være bange for de 14 heller. Mon man ikke, da man gav mændene stemmeret, med samme ret kunde have sagt, at dette var en farlig sag, fordi mændene da vilde löbe fra sin borgerlige gærning, lade sin familie skötte sig selv og koldblodig se på hele samfundet rystes i sine grundvolde, fordi ingen vilde arbejde, men alle vilde på stortinget? Jeg indser ikke, der er nogen væsens forskel mellem en sådan dum invendning mod mændenes stemmeret og den, der stadig föres i marken mod kvindernes valgbarhed. Denne sidste indvendning er også dum, horribel dum. Og det så meget mere, som det bånd, der binder en moder til hendes börn, selvfølgelig er meget stærkere end det, der binder en mand til hans forretning. Jeg tænker, man rolig kan overlade til hustruerne og mödrene selv at klare den ting med hjemmet og börnene.

Så lad da os, som anser kvindesagen for en af de vigtigste hjælpemidler til samfundets fremgang i retfærdighed og sædelighed, sætte kvindernes stemmeret op som nummer én på vort program. Det er ved stemmeretten, at det kvindelige först helt ud kan blive en magt i samfundet lige med det mandlige og give vore love og institutioner, sæder og livsopfatning det fulde præg af menneskelighed, som er, hvad udviklingen stræber hen til.

V. Ullmann.



Literatur.

Pastor Hallin, roman af *Gustaf af Geijerstam*.

Pastor Hallin! — altså en prest, åter en ny länk i kedjan! Presten har gifvit gäst-

roller under många år hos diktarne. Schandorph har förevigat honom, Ibsen har icke glömt honom, och i Kiellands produktion är han en stående förgrundstyp. Den svenska litteraturen har icke heller gått förbi honom. Så t. ex. möter han oss i Nordensvans *Framgång*, i fru Edgrens *Tvifvel*, i Hilma Strandbergs *Västerut*, men ingen af deras prester är någon själfständig skapelse. Fru Edgren ger oss Brand — såsom egoist och i miniatyr, — och fröken Stranberg ger oss Kielland med en tendens att karrikera honom. Också är det ej lätt att komma ifrån alla dessa mönster, särskildt då de framställas af en Kiellands duktiga pensel, och om åtskilligt i teckningar af herr Geijerstams prestkaraktärer, Simonssons t. ex. eller prostens borta i Sollösa, erinrar oss om Kielland och om yttranden i hans böcker, mister en sådan anmärkning just på grund däraf sin udd.

Med dylika reminiscenser gälla icke endast om presterna. De återkomma ibland äfven hos de öfriga personerna, exempelvis, då fru Hallin vid anblicken af biskopen, denna välfödda gestalt med sitt stora guld-kors på bröstet, omedvetet tänker: »Är detta, manne, hvad Herren menade med att taga sitt kors på sig?» Eller ock gå de igen i de unga damernas karaktär, hvilkas frihetskörst och sanningskraf oroa deras omgifning.

* * *

Dock finnes det en hel del att taga vara på i boken. Den är otvifvelaktigt väckande, och den saknar icke betydelse. Den tecknar några konflikter, som man oftast hal- kar förbi, men som icke destomindre finnas i vårt kalkborgerliga samlif, och diktarerna har förstått att ganska väl karaktärisera dem. Penningen är en stor makt i denna dolda kamp för tillvaron; penningen spelar där en nästan afgörande roll, och det är den, som säger *nej*, då pastor Hallin vill ändra lefnadskall.

Uppfostrad i ett fattigt hem, intvingas han på lärdomsbanan. Nära nog utan vilja, utan tanke på stegets vikt hade han egnat sig åt det presterliga, såsom far och mor önskat. Han hade läst och blifvit öfveranstängd, år ut och år in, ensam med sina böcker och sina hårdsmälta kollegiehäften. Studierna voro torra, intresselösa och osjälfständiga, inpluggade lexor, som han lärt utan att begrunda, och när tanken slutligen kom,

var det för sent att vända åter. Han fick brottas med sina tvifvel i en nedtyngande själskamp, men kampen blef för honom icke välsignelserik och fruktbarande. Kampens mål var *tron* — tron på kyrkan och hennes dogmer, — ej att själf skapa sig en öfvertygelse att lefva på och lefva för.

Det att kunna bedöfva sig, att vagga sig själf till ro, att öfvervinna sina tvifvel var hans pligt såsom teolog, och därför blef hans kamp äfven så olycklig och tröstlös. Och svag, som han var, utan styrka och energi, lät han prestviga sig i kyrkan, ehuru tviflet gnagde hans själ. Upsala hade gjort honom till en blod- och märglös krympling, uttorkat hans hjärna och förspilt hela hans kraft, och i hemmet äger han ingen, som är hans vän, som kan begripa honom.

Här möta vi ånyo en konflikt af stort intresse. Redan i *Erik Grane* har förf. behandlat den. Han har upptagit ett motiv, som vänder tillbaka hos flere diktare; klyftan mellan föräldrarna och den yngre generationen, afståndet, som skiljer dem, och bristen på sympati. Och han har sökt efter en orsak till detta missförhållande, och funnit den.

Han skönjer den i vår uppfostran, i hemlifvet, i vår läsning, i olikheten mellan *vår* tid och den tid, då fäderna uppväxt. *De* voro icke sjuka, såsom det nu lefvande släktet, gripne af tidens onda, som förgiftat vår generation. *De* gingo till sitt kall utan att grubbla, utan tvifvel, tillhörde ingen brytningstid och kände ingen kritik, medan barnen under sin uppväxt snärjdes in af tusen frågor, oroades af tankar, som voro alt utom lojala, och af känslor, hvilka sjödo af ett för tidigt vaknad begär. Ingen begrep den andre; ingen sökte häller att begripa honom, och när barnen humnit till mognad, blef det brytning, skarp och söndrande.

Så hade det gått med Ernst Hallin och hans syskon. De ägde knappast ett band, som höll ihop dem med föräldrarna. Fadern var ständigt jägtad af de pinsammaste näringssorger, modern var pietist; och något hemlif bjöds ej. Och när fadern under mid-dagarne var snäsigg eller lättretlig, anade icke barnen, hvad som framkallade hans retlighet. För dem var han den gnatige, ofta ordkarge gamle mannen, som de mer och mer växte från och som de sågo endast vid måltiden; och när gnatet kändes olidligt, funno de ingen ursäkt, ty de visste ej, hur det sved att nästan dagligen ha bekymmer.

Modern lefde *sitt* lif, och religionen var hennes tröst, en välbehöflig tröst i hennes enformiga hvardagssläp. Stundom ville hon närma sig till sina barn, men utan framgång, och modern blef då bitter och slöt sig inne med sina andaktsböcker. Barnen saknade *frihet* — den slags frihet, som föräldrar, som uppfostrar, skänker glädje och icke hämmar naturens gång, och liksom Ernst drogs med sina tvifvel utan att anförtro dem åt någon, växte Selma upp som en främling och den yngste såsom en man för sig. Gustaf »gjorde aldrig något väsen af sig själf och sina åsikter, men han hade sina meningar för sig, klara och färdigbildade vid sina 17 år, på ett sätt som en person af hans fars generation skulle ha ansett för en orimlighet.» Han är tio år yngre än Ernst, och hans släkt tyckes mera själssäker.

* * *

Geijerstam vill då inskräpa, att familjen bör reformeras, att föräldrarna måste följa och taga del i barnens utveckling, att uppfostran har till mål att låta anlagen få sin rätt, och att intet är så förhatligt som hyckleriet på predikstolen. Han, likasom en stor del af vår samtids bästa diktare, vänder sig till naturen och ser i bonden sin idealtyp. *Han* är icke behäftad med denna sjuklighet, som vanställer oss; *hans* lif är friskt, ett stycke natur midt i samhället, och Ernst säger till fadern under återvägen från Sollösa: »Hvarför fick jag inte bli bonde? Hvarför fick jag inte gå bakom plogen och gräfva diken och köra gödsel och lassa hö? Hvarför fick jag inte hugga timmer och meja säd, lefva i arbete för mig själf i stället för att böja min rygg öfver böckerna? Hvarför fick jag inte bli bonde? Kanske hade jag kunnat bli frisk då, kanske hade jag då varit en man!»

Äfven Gustaf önskar bli landtman, och han blir det, ty han vet, hvad han vill. Han är icke så svag eller så vacklande, som brodern, och Geijerstam ser i honom en representant för nya släkten. *A. E—n.*

Bondfolk, skizzer af *Johan Lindström* (Saxon). Alb. Bonniers förlag, Stockholm.

Genom hvart och ett literärt arbete framlyser i allmänhet författarens personliga ställning till ämnet, hur objektivt det

än är taget; ty hvarje författare har en bestämd afsigt med sitt arbete.

Johan Lindström, genom sina skizzer af arbetarelifvet i städerna förut känd för sin allvarliga sträfvan och trängtan efter sanning och för sitt varma hjertelag för de små och olyckliga i samhället, gifver oss också med denna sin nya bok intrycket af hans sanna människovänliga sträfvan den att göra folket bättre och lyckligare genom att uppmana det till arbetssamhet, nykterhet och tarflighet.

Skizzerna äro enkelt skrifna, men för litet utarbetade; de påminna väl mycket om tidningsmannen.

Skizzer och berättelser af *Tor Hedberg*. Alb. Bonniers förlag, Stockholm.

Det är icke öfverdrifvet att säga, att *Tor Hedberg* i sin diktning är en personifikation af det svenska skaplynnnet, det vill med andra ord säga, att han är en äkta svensk författare.

Hans »*Judas*», »*Johannes Karr*», hans »*Skizzer och berättelser*», intet förefaller lånadt utifrån.

Hans arbeten äro präglade af en egen domlig bundenhet och af vemod samt skilja sig betydligt från dagsliteraturen med dess propaganda för de moderna sociala ideerna.

Men det oaktadt är det med stort intresse och medkänsla, man följer honom.

Anmärkningsvärdt är, att flertalet personerna i hans skizzer lefva under inflytande af någon fix idé, någon sjuklig känsla, t. ex. i »*En kamp mot döden*», »*Besegrad*», »*Lyckliga dagar*», »*Elfringen*» o. s. v., och det är med ett intryck af befrielse, man dröjer vid berättelser af något ljusare färg, som t. ex. »*En gammal tok*», »*Mot söder*», »*Godt hjerta*», m. fl.

Tor Hedbergs literära produkter rödja tydligt hans sinne för det mystiska, men man känner ändå, att han har en så fördomsfri själ som trots någon, och att man har anledning att hoppas mycket af honom för framtiden.

Kampen med Muserne og Helikon, **En arkadisk Legende**. Af *Karl Gjellerup*. *Andr Schous* Forlag, Köbenhavn.

Kampen med Muserne og Helikon udgjør tilsammen et dramatisk Digt »Thamyris», hvilket fortæller hvorledes den »thrakiske Konge Thamyris, Apollos Sønnesøn, sender sin Herold til Helikon for at udæske Muserne til Væddekamp i Sang. Disse har just besejret Sirenerne og sørger over deres Yngling Orpheus' Død, da Apollon aabenbarer sig og forkynder dem en Sang-Heros' Fremstaaen. Herolden føres op paa Bjerget af den böotiske Hyrde Nomæos, hvis Datter Myrtis er Kong Thamyris' Medhustru. Han udfordrer Muserne og de love at møde.

I den Thrakiske Kongeborg venter Thamyris, omgivet af sit Rhapsodehof utaalmodig paa Sendelsens Udfald. Hans fred-sæle Sangerliv er ikke efter Folkets Hu, der vender sig til hans Broder Thrax; denne staar i forbryderisk Forhold til Dronning Asarta, og de haabe under et Krigstog mod en frafalden Forbunds-fælle at faa Thamyris ombragt.

Men Thamyris overlader Thrax alene dette Tog da han allerede sér Herolden nærme sig. Denne beretter for Folkets Ældste og Dronningen om sin hemmelige Sendelse; de Ældste bönfalder forgjæves Kongen om at opgive sit formastelige Forhavende; ogsaa Medhustrun Myrtis Bønner ere frugtesløse; Dronningen hykler Beundring for hans Mod. Vid Solnedgang, da de Ældste og Rhapsoderne ere samlede i Hallen og Folket udenfor paa Tempelpladsen, venter Thamyris Muserne. Han alene hører deres Sang, svarer fortvivlet, afsindig og styrter overvældet til Jorden; springer saa op og gaar ud paa Pladsen, ekstatisk, draget af Musernes Kor. Alle mene att han er slagen med Vanvid og frygte at Musernes Vrede skal hjemsoge hans Brøde ogsaa paa dem.

Thrax kommer med sine Krigere og ægger Misstemningen. Da Thamyris paa Tempelpladsen dræber en Yngling, som bryder Tavsheden, stiger Forbitrelsen til Oprør, Thrax bestiger Tronen, og landsforvist flygter Thamyris med den trofaste Myrtis.

Den af Muserne haardt straffede Sanger lever herefter som en simpel Hyrde vid Floden af Helikon, men liden i hans Sjæl driver ham, og efter at have sonet sin Brøde, drister han sig atter til att bestige Helikon. Alt som er ham kjært maa han forlade, og da han omsider naar He-

likons Tinde og skuer Muserne, de udødelige Magter, bliver han blind og Digteren lader her Homer og Thamyrismythen smelte sammen. Om end skjönt dette Arbejde med sin Satire rammer Nutiden; fristes man dog til at spørge, hvorfor den for saa realistiske Forfatter ikke anvender sin rige Begavelse paa et mere tidsvarende Æmne.

En arkadisk Legende.

Det er med en vis Forkjærlighed Karl Gjellerup tumler sig paa det klassiske Omraade. Med en arkadisk Legende fører han atter Læseren tilbage til den klassiske Oldtid; men man trættes ikke her af de lange, hist og her vel tunge Vers, som i hans ovennævnte mythisk-satiriske Drama.

Forfatteren skildrer en Elskovsidyl — fortæller i et mesterligt Sprog en Kjærlighedshistorie mellem en halt Hyrde og en legemskjøn Hyrdinde, hvilke efter megen Modstand fra hendes Side sluttelig føres i hinandens Favn.

Det er med stor Intresse man følger disse to Menneskers Elskovsforhold, med Datidens romantiske Hyrdeliv som Baggrund, og den lille Legende vil sikkert tilfredsstille mange Læsere.

A. B—m.



Brev fra America.

Solblomsten,

the Sunflower, er nu taget op som kvindesagens symbol af kvinderne i Kansas. Efter dem bliver dette nu optaget overalt i de Forenede Stater.

Et symbol er noget der samler og opløfter. En kæmpende sag maa have en fane, under hvilken den kendes, et tegn som fremholder for de kæmpende selv sagen i dens idealitet.

Kansas staar, med hensyn til denne sag, nu i spidsen for alle Unionens Stater. Dens lovgivende forsamling har udfærdiget en lov der giver kvinder municipal stemmeret. Den 5 April 1887 stemte kvinder

der for første gang ved municipale valg. Og nu har allerede en af denne Stats byer, Syracuse, et byraad, udelukkende bestaaende af kvinder; og i en anden af dens byer, Argonia, er en kvinde, Mrs. Susanna Salter, valgt til borgmester. Dette viser, hvor ivrigt kvinderne har benyttet deres nyvundne ret.

Sveriges kvinder har jo allerede længe havt den municipale stemmeret, men de benytter den lidet.

I deras sejrsglæde har kvinderne i Kansas faat den lykkelige indskydelse at tage solblomsten til tegn for kampen for kvindernes ret til lys og luft.

En af kvindesagens veteraner i Sverige, *Esselde*, har havt samme inspiration som kvinderne i Vesten. I *Tidskrift för hemmet*, 1872, siger hun, for at forsvare kvindesagens forkæmperinder:

»Solrosen som höjer sitt stolta hufvud mot solen är ju ett floras barn lika väl som murgrönan, som gömmer sig för ljuset, eller mimosan, som skygg drar sig undan vid minsta beröring. Skulle då ej kvinnan vara lika qvintlig i sträfvan efter ljus och frihet, som då hon söker skuggan, och frivilligt binder sig. — Skulle det vara mindre qvintligt att offra sig för många än för en — att verka för andras barn än för sina egna — vi tro det icke.»

Da denne sag er international, da denne kamp nu er en staaende kamp jorden rundt, saa bör den have et internationalt tegn.

Da de lave aander, som knytte hænderne og skære tænder imod kvindelighedens opløftelse og frigørelse, er om os paa alle kanter, saa trænge vi vel til et lyst, et straalende mærke at se op til i kampen.

Lad da solblomsten være kvindesagens symbol.

Nytaarsdag 1888.

Aasta Hansteen.



Magdalena.

Där ute jagar stormens vilda brus
ett isigt snöstoff genom gator skumma,
Men inne i kaféet strålar ljus —
från varma drycker stiga ångor ljumma.

Och genom ystert skämt och glada skratt
ifrån pianot ett allegro klingar,
Och från havannan, hvilken glimmar matt,
Uppstiger röken uti dimblå ringar.

Bak immigt dörrglas syns en kvinna stå ...
Hon ser, hur gasens lågor strålvarmt
glimma —
Hur skönt det vore att ditin få gå
från köld och storm i denna sena timma!

Hon minnes, hur hon sjelf har stått en
gång
där inne och betjänat samma kunder.
Där var ett lif af glädje, vin och sång;
det rusade, och hon gick hjälplöst under.

Förr gick hon rikt besmyckad, sammets-
klädd,
Nu är hon höljd i några tunna trasor —
den afväg, som af henne blef beträdd,
har ledt till fattigdomens alla fador.

För hennes öra genom glam och skratt
allegro som et miserere klingar,
och ögonen, som glänsa febermatt,
få hemsk relief af breda, mörkblå ringar ...

Ragnvald Ulfsson.



”Kvinden skabt i Guds Billede”.

Aasta Hansteen har tillsändt Framåt en af henne 1878 i Kristiania utgifven brochyr, «*Kvinden skabt i Guds Billede*», ur hvilken vi härmed i öfversättning tillåta oss återge följande »strötankar»:

»Den sak, som kallas kvinnosaken, detta arbete som bedrivs öfver hela den civiliserade världen för att förbättra kvinnornas ställning och insätta dem i deras naturliga rättigheter, denna sak har sina motståndare, hvilka framställa den på ett så förvänt och karrikatyr-

messigt sätt, att man har svårt att tänka, att det verkligen är deras verkliga mening de komma fram med; man tvingas nästan till att tro,, att det är elak vilja med i spelet; det vill säga, de förstocka sig, som det heter, för att slippa medgifva det berättigade, det oändligt berättigade, i detta arbete, att frigöra kvinnorna från fördomarnes tryck. Denna sak har manliga motståndare och kvinliga motståndare. Jag vet icke hvilka af dem äro de värsta. De manlige motståndarne äro mera tjockhudade, men de kvinliga motståndarne äro öfver all beskrifning hårdnackade och alldeles oemottagliga för förnuft. Dock äro dessa strötankar jag nu vill komma med bufvudsakligast riktade mot de manlige motståndarne af den orsaken, att jag tycker det är och alltid har varit hackadt för mycket på kvinnorna och alltför litet på männen. Jag låter derföre de kvinliga motståndarne segla sin egen sjö. Jag vill endast taga i betraktande, att man icke kan vänta mycket af kvinnorna, alldenstund de lefva i så tryckta och inskränkta förhållanden och ha blifvit så vettskrämde af allt för mycken excersis från alla håll, både från världslig och andlig sida. Med maktinnehafvare behöfver man deremot icke ha medlidande.»

»Hvilken skilnad mellan forntidens filosofer och nutidens! Den store, vörnadsvärde Sokrates utvalde åt sig den häftiga och oroliga Xantippa till hustru, för att dagligen kunna öfva sig i saktmod och själföfvervinelse.

Nutidens filosofer äro icke belättna med sin samtids kvinnor, hvilka dock i århundraden ha varit afrättade till att låtsa som om de icke hade något hufvud och någon hjerna, och att låtsa som om de icke hade kotor och muskler, — härmed är det ännu icke mjukt nog, — deras smak tillfredsställes endast af väsen, hvilka verkligen äro utan hufvud, utan hjerna och utan benbyggnad.

Föreställningen om ett dylikt blötdjur — jag menar — om en sådan »kvinlig» kvinna, tycks vara nödvändig för deras själfbehagliga välbefinnande.»

»Den manliga sjelfgodheten och sjelfkärleken har länge nog behandlats som en sjuk kyckling; den har legat i en ask med bomull och har gödts med smör och peppar. Det är på tiden att den härdas litet. Hvad skulle

man säga om en person, som hade den egenheten, att han icke kunde tåla höra, att hans granne egde lika så mycket som han! Som tyckte att han mistat egendom och rättigheter, när han icke kunde anse sin nästa som en stympare?»

»Kvinnorna gå sin väg fram i lifvet, liksom hästarne på landsvägen, med skyggglappar på båda sidor om ögonen, så att de icke skola se något af det som omgifver dem. Det tillåtes dem icke att se, hvarken det som reser sig i höjden eller det som sjunker ned i djupet. De skola alltid blott hafva ett alldeles horisontalt och helt inskränkt perspektiv framför sig, och denna inskränkta synkrets skall ovilkorligen utfyllas af en enda mansfigur.

De kvinnor, hvilka önska en vidare synkrets, och hvilka derföre, till männens stora förargelse, böja skyggglapparne litet tillsides, för att ändå se litet mera af världen, och för att betrakta andra och flera föremål än det enda ovilkorliga, — dessa kvinnor kalla männen till straff, skräck och varnagel — »blåstrumpor!»

»Man förevar mig att jag far fram för våldsamt. Men enligt min åsigt är det med kvinnofrågan som med att plocka brännässlor; tar man lätt på bladen, bränner man sig, klämmer man hårdt till deremot, bränner man sig icke.

Det är genomgående att männen, åtminstone teologerna, så snart de taga kvinnan i ögonsigte, eller tala om sig i förhållande till dem, förvexla sig så smått med Gud, Herran, Skaparen, medan de uppfatta kvinnan som något, jag — vet icke hvad, djur, ting, eller förvexla henne nära nog med — ormen, djefvulen.

Jag vill anföra några exempel på den teologiska tankegångens förvirring i detta afseende.

Otto von Gerlach säger:¹⁾ »Mannen skapas först, sedan skapas kvinnan till hans medhjelp, jemsides med honom, såsom intyg på att icke man och kvinna först tillsammans bilda en hel, fullständig människa, utan att mannens bestämmelse ursprungligen är att vara sjelfständig, och att kvinnans bestämmelse är att vara till för mannen.»

¹⁾ Erklarung der heiligen Schrift.

Om detta icke äro oklara begrepp och en förvirrad tankegång, då vet jag icke hvad jag skall kalla det. Det är fullkomligt meningslöst detta uttalande om den hela, fullständiga människan. Hvad menar Otto von Gerlach, när han säger att mannen enligt sin ursprungliga bestämmelse var själfständig, men att kvinnans bestämmelse är att vara till för mannen?

Om mannen var själfständig, hvad skulle han då med kvinnan? Vi hörde att hon skapades till hans medhjelp jemsides med honom. Således ha vi ju tydliga och klara ord för hans ofullständighet, ty den själfständige behöfver icke någon medhjelp, som är »hans jemlike» (1 Moseb. 2). Kort förut förklarar G. själf mycket riktigt för oss af-sigten med att Adam först skapades: »Den tänkande, själfmedvetna människan skall först känna sin ensamhet, innan Gud skänker honom en medhjelp». Här förråder hr O. G. att han har ett menskligt medvetande, oakadt sina egna påståenden. Här berättar han oss ju själf, att Gud vill att Adam skall känna sin ofullkomlighet.

Det är som man ser ett fullständigt dilemma.

Vidare vill jag fråga? Om mannen ursprungligen är den hela, fullständiga människan, ty det måste han vara, såvida hans bestämmelse var att vara själfständig, hvad är då kvinnan?

Mannen blir således, mindre fullkomlig efter kvinnans skapelse, än han var ursprungligen?» Förlorar han en bråkdel af sin fullkomlighet, derföre att kvinnan skall kunna skapas i egenskap af representant för den felande bråkdelen hos den menskliga fullkomligheten? Men hr v. G. har just sagt oss att man och kvinna *icke* »tillsammans bilda en hel och fullständig människa.»

Kvinnan blir då till det, hon efter »Judendomens» författares mening är — hon kan blott anses »som mannens bihang», hvilket i familjelifvet kallas »påhäng», alldenstund hon, som vi sett, icke kan vara menskiska, hvarken som half del eller bråkdel, och således måste vara något menniskan utomstående.

Men hur kan så den tyske skriftlärde i samma andedrag berättat oss, att Gud förde djuren parvis fram till Adam, på det att han skulle känna ett behof till en förbindelse med »sin like?» — och berättat oss, att han »kände detta behof så lifligt?»

Hr v. G. är ögonsynligen här i samma förlägenhet som den norske skutskepparen, som masten blåste öfverbord för, så att den hängde och släpade i sjön vid sidan af båten. »Åh, Gud hjelpe oss», utbryter han förtviflad, »vi går våran undergång te mötes, om jag inte kapar masta!» — »Nå, så kapa den då!» — utbryter passageraren. »Nej, då' ä så godt trä' i'na!» — »Nå, så låt den hänga då», säger passageraren förargad. »Ja, men då går då' te' botten mä' oss.» — Dock — gåtan löses. Den tyske skrifttolkaren rycker ut med språket och tillfogar: »Så till vida afspeglar sig i äktenskapet Guds förhållande till sin förnuftiga skapelse» (!!!)

Da liegt der Hund begraben! — Pastor Sigvald Skavlan framhåller det som något märkvärdigt, att Gud icke öfverlemnade åt Adam att skapa Eva. Pastorn känner nog icke till skaldens ord:

Ginge än alla kungar i rad
de mäktade ej, det minsta blad
att sätta på en nässla,

eftersom han tror, att Adam skulle kunna skapa en menskiska. Som sagdt, det går i en röra för männen, så snart de taga kvinnan i skärskådande. Då veta de icke längre, hvem som är skaparen, och hvem som är skapelsen.

För att åvägabringa reda i denna planmässiga förvirring, för att gifva vägledning i detta tendentiösa sammelsurium, vill jag göra följande anmärkning:

Då människan är skapad efter Guds beläte, så kunde mannen icke någonsin ha varit »själfständig», utan att ha företett gudsbelätet i dess helhet. Om mannen företett gudsbelätet i dess helhet, och således verkligen varit själfständig, blott en enda minut, så hade kvinnans skapelse varit en evig omöjlighet.

Var den hela, fullkomliga människan en gång skapad, kunde hon ju icke skapas en gång till.»

Red.



När och Fjärran.

Medicinsk-filosofiske examen har tagits vid Upsala universitet af frkn Granström från Göteborg.

Medicine kandidatexamen har tagits vid Lunds universitet af frkn Hedda Andersson.

Nio kvinnliga studenter studera innevarande termin vid Upsala universitet. 1 tillhör den juridiska, 2 den medicinska och 6 den filosofiska fakulteten.

Föreståndarinnan för Helsingfors samskola, frkn Lucina Hagman, har fått finska literatursällskapets första pris, 1,000 mark (720 kr.), för sitt arbete: »Fredrika Bremer, kuvans vuisatamæs me alkpuolelta». Detta pris utdelas hvar annat år för det bästa originalarbete på finska.

Godt lefvebröd för kvinnor i Amerika. Enligt Woman's Journal har i Amerika kvinnor med färdighet i teckning stora ekonomiska utsigter på bok- och tidningsillustrationens område. En flitig illustratör kan förtjena omkring 250 kr. i veckan.

Zachrias Topelius har i bref till svenska akademins sekreterare, doktor C. D. af Wirsén, anmodat honom att gifva offentlighet åt nedanstående, som meddelas i Posttidningen.

Ett tack till Sverige!

Till de högtärade samfund, familjer samt enskilde medborgare och medborgarinnor i Sverige, hvilka hedrat och gladt mig med välönskningar för mina 70 år, sänder jag härmed en ödmjuk, en vördnadsfull tack.

Mitt folk säger till mig, att jag sjungit ur dess hjerta. Må då min sång bära vittne derom, i store föregångares spår; att oslitliga band ej upplösas af nya plikter och nya lifsåskådningar, att forntids minnen, nutids kultur och inbördes aktning alltid skola i vänskap förena Sveriges och Finlands folk!

Lycklig att vara förstadd i Sverige, tacksam för så många vänskapsbevis nu och tillföre der, beder jag att få tillägga en varm, förtrogen hälsning till Sveriges barn.

Helsingfors den 15 Januari 1888.

Z. Topelius.

Till Redaktionen insända tidningar och tidskrifter.

Kvinden og Samfundet, n:o 1. 4 årg. — **Nylände.** Tidskrift udgiven af norsk kvindesagsforening, n:o 1. 2 årg. — **Finsk Tidskrift**, n:o 1. 24 årg. — **Illustrerad Året Om**, n:o 5, 6 och 7. — **Hemvännen.** Redaktör Lars Hökerberg, anmäler sin 14:de årg. Prenumerationspriset blir 4 kr. pr år. — **Dagny** har utsändt sitt Nov.-Dec.-häfte. — **Idun**, praktisk veckotidning för kvinnan och hemmet har utsändt sitt andra profnummer med ett rikhaltigt innehåll. Tidningen, hvilken lemnar modetidning med mönsterbilaga kostar endast 1 kr. kvartalet. — **Tidning för trädgårdsodlare**, redigerad af Erik Lindgren, har börjat sin 27:de årgång. Tidningen påräknar bidrag af ett rätt betydligt antal trädgårdsodlare och vänner, blir således i tillfälle meddela talrika anvisningar och råd för idkare på detta område. Priset är 2,50 för hel årg. omfattande 12 n:r. — **Farmaceutisk Tidskrift** n:o 1. 29 årg. innehåller några intressanta notiser om Saccharin. — **Vor tid.** N:o 2. 2 årg. — **Verdandi**, tidskrift för ungdomens målsmän och vänner. Års-

pris för 6 häften 3: 75. — **Le Devoir.** Veckotidning i sociala frågor. Redaktör M. Godin.

Framåts medarbetare;

Victor Rydberg, Anne Ch. Edgren, Carl Snoilsky, Anton Nyström, Math. Roos, A. F. Åkerberg, Georg Nordensvan, Hellen Lindgren, Ola Hansson, Axel Lundegård, Gustaf af Geijerstam, Karl af Geijerstam, Ernst Ahlgren, Saxon (Johan Lindström), Hilma Strandberg, Stella Kleve, Eva Vigström (Ave), Amanda Kerfstedt, A. U. Bååth, Cecilie Gohl, Ellen Fries, Ellen Key, Elin Améen, Helen Nyblom, Cecilia Holmberg, I. Bååth, Claes Lundin, Robinson, Tor Hedberg, Johan Nybom, Oskar Levertin, Anna A., Anna Wahlenberg (Rien), Elna, Björnstjerne Björnson, Viggo Ullmann, Jonas Lie, Kristoffer Jansson, Kristian Gloersen, Irgens Hansen, U. E. Berner, Amalie Skram, Alvide Prydz, Magarete Vullum, Clara Tschudi, Gina Krog, Georg Brandes, S. Schandorph, Edv. Brandes, C. E. Jensen, Herman Bang, John Paulsen, N. J. Nörlund, Anna Brosböll, Elna Tenow, Rafaël Hertzberg, Gerda von Mieckwitz m. fl.

Rättelse:

I artiklen »Till Ernst Ahlgren» n:o 2 Framåt står första spalten, femte raden nerifrån: »I löjlig visshets. Läs: *vishet*.

»FRAMÅT» utkommer den 1 och 15 i hvarje månad. Prenumeration kan ske hos hrr. bokhandlare och genom postverket. Pris: Kr. 3: 50 för år, postarvode inberäknadt. Lösnummer: 25 öre. Annonnspris: Kr. 20 för hel sida. Del af sida betingar mot svarande del af pris. Annonser mottagas å »Framåts» annonsbyrå, 2:dra Långgatan 40, III, alla hvardagar kl 1—2 e. m.

I redaktionsangelägenheter hänvände man sig till *fru Alma Breinholm-Åkermark*.

Redaktionen.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING:

Stemmeret for Kvinder af V. Ullman. — *Literatur* af A. E.—n, och A. B.—m. — *Brev fra America* af Aasta Hansteen. — *Magdalena* af Raguvald Ulfsson. — *Kvinden skabt i Guds Billed* Öfvers. af Red. — *När och Fjärran*.

Distribueras af WETTERGREN & KERBER, Göteborg.

Göteborg, Wald. Zachrissons Boktryckeri 1888.